

Tízéves a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei könyvtára

1964. május 30-án *Kodály Zoltán* jelenlétében adták át a Belváros egyik csendes utcájában, a Fehérhajó utcában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár máig is egyetlen zenei könyvtárát. Létrehozásával a muzsika sok ezer hívének, diákoknak, munkásoknak, háziasszonyoknak, tisztviselőknek, zenészeknek, nyugdíjasoknak óhaja teljesült. Sajnos, a szűkös elhelyezés, a korlátozott lehetőségek eleve megalkuvásra kényszerítették az új létesítményt. A gondosan megválasztott gyűjtemény, a könyvek, a partitúrák, a kották mellé nem tudták oda tenni a „hangzó anyagot”, a hallható muzsikát, a hanglemezeket, a hangszalagokat és a megszólaltatásukhoz szükséges technikai berendezést. A félmegoldás ellenére is jelentős tett volt a zenei közműveltség emelését célzó könyvtár életre keltése, hiszen a főváros addig sem dicsekedhetett, és azóta sem dicsekedhet túl sok nyilvános zenei gyűjteménnyel. A Zeneművészeti Főiskola jövőre százesztendősi könyvtárát elsősorban a tanárok és a hallgatók használják csakúgy, mint a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola könyvtárát. Az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtára rendkívül mostoha elhelyezési körülményei miatt csupán a helybenolvasás lehetőségét tudja nyújtani, gyűjteménye egyébként is a hungarica anyagra korlátozódik. Valóban nyilvános, hangzó anyaggal is felszerelt zenei könyvtár, illetve részleg — tudomásom szerint — csak kettő található Budapesten: az Állami Gorkij Könyvtár zeneműtára és a Csepeli Munkásotthon könyvtárának zenei részlege. Nem valami felemelő arány városaink és falvaink könyvtárainak legalább harminc zenei részlegével szemben.

Feladatok — gyűjtemény

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár zenei könyvtára rögtön az induláskor kettős feladatot vállalt. Mindenekelőtt a nem szakember, de a zene iránt fogékony, érdeklődő olvasók ellátását *zenei művelődési szakirodalommal*, illetve az öntevékeny együttesek, az otthon muzsikálók segítségét kottával, partitúrával. Tehát az ún. közművelődési igények kielégítését. Második, de nyilván el nem hanyagolható feladata pedig a három nagy zenei könyvtár (Zeneművészeti Főiskola, Országos Széchényi Könyvtár, Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola) gyűjteményének, tevékenységének kiegészítése, segítése. Gyűjtőköre a fentieknek megfelelően az európai zene kibontakozásától napjainkig terjed, s nem tart — főleg anyagi okokból — tanulmányi jellegű és ún. könnyű zenei irodalmat. Gyűjti a zeneművek közül az operák és a balettek zongorakivonatait, partitúráit, a vokális zene köréből a dalok, kórusok, nagyzenekari oratóriumok, kantáták anyagát, a hangszeres zene világából a zenekari művek partitúráit, a kamarazene partitúráit és szólamait (mindenekelőtt a házi-muzsikálók kedvéért) és az egyes hangszerekre írott zeneműveket. A zenei könyvtár jelenleg mintegy 7 ezer szakkönyvet, 23 ezer kottát mondhat magáénak. Ebből tekintélyes rész a partitúraállomány. 16-féle külföldi és valamennyi hazai zenei tárgy folyóirat jár a könyvtárnak. A könyvtárosok igen nagy figyelmet szentelnek az állomány frissességének, korszerűségének. Folyamatosan kiegészítik állományukat a nemzeti bibliográfiák, a zenei folyóiratok recenziói, a zenei kiadók katalógusai, a szakkönyvek és a lexikonok forrásjegyzékei alapján. Tájékoztódnak a nagyobb zenei szakkönyvtárak gyarapodásáról, s a lehetőségekhez képest igyekeznek gyorsan teljesíteni a használók kívánságait. *Minden esztendőben állományelemzést végeznek* más-más szempontból: korszak, műfaj és zenészerző szerinti bontásban, és felderítik, mi hiányzik. Megint más kérdés, hogy a hiányok maradéktalan pótlása a mégoly jó szándék ellenére sem sikerül. Nyilván közrejátszanak ebben a költségvetés korlátai és az állandóan emelkedő — főként külföldi — árak. Emiatt sok értékes, nélkülözhetetlen kottát nem tudnak beszerezni. Am ebben a helyzetben fokozottan ügyelnek arra, hogy beszerezzék a 20. századi alkotásokat.

Az állomány feltárása

Nyilvántartásaik és szolgáltatásaik sokfélesége — úgy vélem, nem túlzok — sokszorosán meghaladja a *könyvtári átlagot*. A zeneműveket szerzői, azon belül mű- és műfaj szerinti betűrendes katalógus, továbbá szakkatalógus tárja fel, s vannak különleges szakkatalógusok a partitúrákról, a zongorakivonatokról, a gyűjteményes művekről, az antológiákról, végül címkatalógus (utalókkal a mű eredeti nyelvű címére, alcímére, a köztudatban élő névre) könnyíti meg a tájékozódást. Katalógusok

A zenei könyvtár „néhai” olvasóterme, amelyet raktárrá kellett átalakítani (MTI Fotó)

segítenek eligazodni a könyvek között is: szak- és betűrendes katalógus (utalókkal a zeneszerzőkről megjelent életrajzokra, tanulmányokra, a szerkesztőkre, az összeállítókra), analitikus címléírások készülnek az antológiákról, tanulmánykötetektől, folyóiratokról (a tanulmánykötetek teljes anyagát elemzik, a folyóiratcikkek közül válogatnak, különös hangsúlyt fektetve az utolsó évtizedek zenéjére). Most végzik az ETO 78-as szakának helyi módosítását, hogy tágassá tegyék a 20. századi zene befogadásához. Katalógusaik könnyen kezelhetők, népszerűek a használók körében csakúgy, mint előzőekény szolgáltatásuk: a témafigyelés. Megkezdték — és az eddigiek ismeretében hamarosan meg is valósítják — a kották elemző feltárását.

Sokrétű szolgáltatások — mostoha körülmények

Hogy mennyien vannak e sokrétű munkához? Kezdetben csak hárman voltak: *Szalai Agnes*, a könyvtár vezetője, az osztályozást, címléírást, az elemző feltárást végző *Kréner Júlia* és *Jámbor Mária* (talán nem neheztelnek meg rám a többiek, hogy őket mint alapítókat név szerint is felsoroltam). Ma ezt a munkát és egyúttal az olvasószolgálati tevékenységet négyen végzik, és legújabban csatlakozott hozzájuk az ötödik munkatárs. Tevékenységüket ismertette-elemezte már *valamennyi zenei folyóirat*, cikk jelent meg a könyvtárról a Népszabadságban, a Magyar Nemzetben, a Magyar Hírlapban, bemutatta a rádió Új zenei újságja, a tv Zenei figyelője. Am — a végzett munkán felül — legtöbbit saját maguk tettek könyvtáruk népszerűsítéséért. Szolgáltatásaikat ismertető szórólapot készítettek és juttattak el a zenei intézményeknek (Filharmónia, zeneiskolák), a még nem könyvtári tagoknak. Kiadványt jelentettek meg — 1965-től öt kötetben — a könyvtár új szerzeményeiről. Kitűnő személyes kapcsolatot építettek ki a már említett szakkönyvtárakkal és zenei intézményekkel. Négy éve bekapcsolódtak a Zenei Könyvtárak Nemzetközi Szövetségének (AIBM) munkájába, részt vettek a zeneirodalom nemzetközi bázisjegyzőkét összeállító bizottság tevékenységében. Hatnyelvű cédulaszótárat készítettek olvasóiknak a könyvtári és zenei műszavakról, szakkifejezésekről. És most legújabban, a tíz esztendő méltó ünneplésére megjelentették a *Válogatás a zenei gyűjtemény anyagából* című, négy és fél száz oldalas értékes, elegáns kiadványukat, a kötet mintegy háromezer tételével reprezentatív metszetet adván a könyvtár gazdag, az elmúlt tíz év alatt megötszöröződött anyagáról.

Az alapos válogatás a könyvtári gyűjtemény valamennyi szakcsoportjának, műfajának, hangszerre vonatkozó irodalmának javát nyújtja. A könyvek, zeneművek, kották jegyzékét a kézikönyvtár teljes anyagának lajstroma, továbbá sorozatjegyzék és névmutató egészíti ki. E művet nyilván nagy örömmel forgatja majd az 1600-as olvasótábor, amelynek 62 százalékát a cikk elején említett diákok, munkások, tiszt-

viselők stb. alkotják. Bizonyára még nagyobb lenne az örömük (nemcsak nekik, hanem a könyvtárba szép számmal járó zenészeknek és a könyvtárosoknak is), ha a sokféle szolgáltatást tágas, világos környezetben, levegős helyiségekben tudnák élvezni. Ehelyett, sajnos, be kell érniük a nyomorúságos körülményekkel. A kölcsönzoterembe zsúfolt néhány székkal a helybenolvasás lehetősége, a képen látható olvasótermet raktárrá kellett alakítani). Az olvasóterem égető hiánya miatt be kellett szüntetniük az 1965-ben indított két kitűnő rendezvénysorozatukat: az európai zene történetével foglalkozó *Collegium Musicum*-ot és a mai zene kísérleteivel, jelenségeivel foglalkozó *Modern zene barátainak körét*. Hiába voltak a tartalmas témáknak kitűnő előadói és zenei illusztrátorai, hiába volt a közönség roppant érdeklődése, hiába volt a könyvtárosok szervező, ajánlójegyzék-készítő buzgalma! És persze hiába kérték a szomszédos helyiség kiutalását — nem kapták meg, helyette a kézikönyvtári anyagot dughatták a kölcsönző pult mögé, és folyóirataikat rejthették a raktári állványok mögé, raktári állványait meg a szellőzést, fényt adó ablakok elé kellett tenniük. Gond a *szakmai utánpótlás* is (a négy munkatárs közül egynek zenei és könyvtárosi, kettőnek könyvtárosi képzettsége van). Noha a Könyvtártudományi és Módszertani Központ elmúlt évi tanfolyama valamicskét enyhített a gondon, kevés a képzési alkalom, s szinte nincs tananyag a zenei könyvtárosok képzéséhez. Néha még az ún. belső, önképző alkalmak feltételeit is nehéz megteremteni.

*

Tervük rengeteg lenne. A központi könyvtár, amikor teheti, anyagilag segíti zenei könyvtárát, de hát *legnagyobb gondjuk, a helyhiány* megoldásában nem tud segíteni. Emiatt legszebb reményük — a teljes funkciójú zenei könyvtár hanglemezgyűjteménnyel s a sok irányú, a közművelődésre alapozó módszertani műhely kialakítása is — hervadni látszik.

Bízunk benne, hogy elképzeléseiket végül is sikerül megvalósítaniuk.

Csoboth Attila

A szocialista országok olvasáskutatói szakembereinek konferenciája

1970-ben rendezték meg Varsóban a szocialista országok olvasáskutatói szakembereinek első konferenciáját. E tanácskozáson az olvasás helyzetét vitatták meg az egyes kutatások eredményeinek tükrében.

Az idén október 14. és 17. között a Könyvtártudományi és Módszertani Központ rendezésében újra sor kerül a kutatók eszmecseréjére, ennek keretében az elmúlt négy év alatt folytatott empirikus szociológiai, szociálpszichológiai könyvtári kutatások eredményeiről tanácskoznak a témavezető kutatók.

A konferencia gerincét három témakör alkotja:

1. A könyvtári szolgáltatások igénybevételét elemző könyvtárszociológiai vizsgálatok. — Ebben a témakörben sor kerül egyebek között a különféle rétegek könyvtárhasználatát elemző vizsgálatok vitájára (Pedagógusok és a könyvtár; Mérnök és technikus olvasók a műszaki könyvtárban; Egyetemisták és a könyvtár).

2. Az általános műveltséget gyarapító ismeretterjesztő művek olvasásának és használatának vizsgálata. — Ezzel kapcsolatban a történelmi művek olvasottsá-

gának vizsgálata, valamint a társadalom és a természettudományi szakirodalom használatának elemző vizsgálata szerepel a programban.

3. A szépirodalmi művek befogadásának szociológiai és pszichológiai vizsgálata. — Ebben a témakörben sor kerül a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban készített olvasóportrék bemutatására és megvitatására, valamint a magyar kutatók által kezdeményezett nemzetközi összehasonlító irodalomszociológiai vizsgálat első részeredményeinek ismertetésére.

A konferencián az előre elküldött előadásokat vitatják meg a részt vevő bolgár, cseh, lengyel, magyar, mongol, német, román, szlovák és szovjet olvasáskutatók. A magyar könyvtáros-olvasáskutatókat Gál Ágnes (FSZEK), Károlyi Ágnes (KMK), Sasvári Iлона (OMKDK), Fogarassy Miklós (Esztergom, Városi Könyvtár), Kamarás István (KMK), Katsányi Sándor (KMK), Nagy Attila (KMK), és Szentirmai László (Szeged, JATE Könyvtár) képviselik.

A konferencián megvitatásra kerülő referátumok rövidített változatát és a vitanyagot külön kiadványban jelenteti meg a nemzetközi szerkesztő bizottság. (H. K.)